

РОЛЬ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТОЛОГІЇ У НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМАХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Омелян Вікторія Олександрівна

*студентка 5 курсу юридичного факультету
КНУ ім. Т. Шевченко*

В системі галузей науки роль судової експертології займає важливе місце, про що свідчить велика кількість наукових досліджень, а також введення її в навчальні програми в якості обов'язкової дисципліни при навчанні студента юриста.

Метою даної роботи є дослідження розвитку науки судової експертології та потреби введення її в навчальні програми ВНЗ.

На сьогодні існує велика кількість матеріалів та наукових праць, присвячених теорії судової експертизи, ролі судової експертизи, її організаційним та процесуальним проблемам, зокрема таких учених як: Р.С. Белкін, М. С. Бокаріус, І.А. Алієв, В.Д. Арсеньєв, С.Ф. Бичкова, А.І. Вінберг, В. Г. Гончаренко, Ф.М. Джавадов, Т.М. Надгорний, В.К. Лисаченко, Т.В. Авер'янова і т.д..

У розвитку судової експертизи можна виділити два основних напрямки: диференціація і інтеграція спеціальних знань. Наслідком диференціації є розвиток спеціалізованих дисциплін, кожна з яких має власну сферу дослідження. Краще всього диференціацію судової експертизи можна спостерігати при розробці її класифікації за класом, родом, видом експертних спеціальностей.

Судову експертологію прийнято вважати юридичною наукою про судово – експертну діяльність, об'єктом якої є діяльність держави, юридичних та фізичних осіб по забезпеченню правосуддя незалежною і кваліфікованою експертизою, яку здійснюють професійні експерти. Предметом науки є закономірності функціонування правових, методологічних і організаційних засад судово – експертної діяльності.

В Україні створенно судово – експертні установи, яким для подальшого розвитку потрібне вирішення не тільки проблем у сфері законодавства і фінансування, а й у кадровому питанні.

Історія створення вітчизняних судово – експертних установ нараховує біля 100 років. Підставою для такого відліку слугує певний рівень розвитку судової системи, що викликав необхідність залучення до розгляду справ тих чи інших фахівців з метою розв'язання складних питань, які вимагали спеціальних знань методів судової фотографії, дактилоскопії, хімічного та мікроскопічного аналізу, тощо.

Перші кроки по створенню експертних установ на теренах України були зроблені Державною Радою та Державною Думою, які 4 липня 1913 року схвалили Закон «Про заснування кабінету науково - судової експертизи у містах Москві, Києві та Одесі». Але після Лютневого та Жовтневого переворотів була зруйнована судова, а за нею і експертна система.

Пройшовши досить широкий шлях відновлення і закріплення, сьогодні можна сміливо заявити, що Харківський науково – дослідний інститут судових експертиз ім. заслуженого професора М. С. Бокаріуса із честю несе звання найкращої за використанням науково – технічного потенціалу судово – експертної установи. Харківська школа судових експертів відома не тільки на території України, а й далеко за її межами.

Якщо визначати місце судової експертології в системі наукового знання, то вона є частиною криміналістики, яка відокремилась та стала самостійною (у 1973 році А.І. Вінберг та Н.Т. Малаховська виступили з пропозицією про формування судової експертології та створення її системи), має свою проблематику, теорію, об'єкт та предмет дослідження, свої завдання і функції. Якщо коротко, то судова експертологія – це вчення про судову експертизу.

Експертна діяльність згідно з чинним законодавством України здійснюється судовими експертами державних установ, наприклад, науково-дослідними інститутами судових експертиз Міністерства юстиції України, експертної служби МВС України, як системи експертних підрозділів, так і судовими експертами, які не являються працівниками державних експертних установ.

Крім експертів – криміналістів, які отримали базову юридичну освіту, експертні установи наповнюються спеціалістами в області техніки, біології, хімії, фізики, економіки, екології і т. д..

Розширюється вид експертиз, так як у співвідношенні з темпом науково – технічного прогресу, технологізацією суспільних відносин з'явилась необхідність введення нових видів дослідження, таких як: комп'ютерно – технічних, молекулярно – генетичних, пожежно – технічних досліджень у сфері інтелектуальної власності, технічного стану транспортних засобів, охорони праці.[2, с. 93]

В якості навчальної дисципліни введено «судову бухгалтерію», яка розробляє наукові основи організації та проведення бухгалтерських експертиз, ревізій, інвентаризації, визначає коло питань, які можуть ставитись перед ревізором та експертом, та ін.. Значення цієї дисципліни дозволяє зробити правильний висновок щодо законності тих чи інших господарських операцій, виявити підроблені документи, встановити осіб причетних до вчинення злочину.

Розвивається методика судово – авторознавчої класифікаційної експертизи, об'єктом дослідження є текст документа. Текст документа – мовленнєвий витвір, що являє собою послідовність висловлювань, з'єднаних різними типами зв'язків, що може слугувати для матеріалів для дослідження психічних властивостей і стану його автора.

З 2007 року в Україні використовується електричний прилад цільовим призначенням якого є виявлення та фіксація пилових слідів взуття, залишених на покриттях з тканини, бетону, лінолеуму, дерев'яних поверхонь за допомогою електростатистичного електроструму. В судово – експертній практиці також використовуються фізичні та фізико – хімічні (інструментальні) методи досліджень. [1, с. 192]

Існують перспективи створення криміналістичних автоматизованих інформаційно – пошукових систем за голосом та усним мовленням людини та перспективи розвитку науково – методологічних основ судової будівельно – технічної експертизи.

Деякі проблеми виникають у використанні сучасних науково – технічних засобів при розслідуванні обставин дорожньо – транспортних подій, у диференціації лікарських засобів, спеціальних харчових продуктів та добавок при проведенні судової експертизи та в економічних порушеннях у різних видах промисловості[2, с.93].

Отже, виходячи з вищевказаного, ми бачимо, що в наш час існує багато перспектив і стільки ж проблем у даній сфері. Багато університетів України мають достатню базу, на основі якої можна готувати спеціалістів - експертів, які будуть наділені відповідними знаннями і в майбутньому могли б брати участь у різного роду експертних досліджень, розвивати науку та долати її проблеми за допомогою своїх знань і вмінь.

Введення такої дисципліни, як «судова експертологія» у всі навчальні програми дало б нинішнім студентам можливість вивчити поняття про розвиток та історію виникнення судової експертології, набути спеціальні навички та розширити сферу застосування знань отриманих студентами в процесі навчання. Сама програма дисципліни може мати декілька розділів. Перший – це процесуальні та організаційні питання судової експертизи, а саме: поняття судової експертизи, правове регулювання судової експертизи, види судових експертиз, права і обов'язки судового експерта, організація проведення експертиз в судово-експертних закладах, особливості проведення експертиз в судових засіданнях. Другий – загальні методичні питання проведення досліджень і заключний – це висновок самого експерта, його структура та оформлення ілюстрацій.

Звісно ж, що розробка програми повинна враховувати спеціалізацію підготовки студента і бути адаптованою під конкретну спеціальність.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри цивільного та господарського права Трофименко Ніна Сергіївна

Список використаних джерел:

1. Збірник матеріалів засідання «круглого столу», присвяченого 85-річчю створення Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса 11-12 листопада 2008 року «Актуальні питання судової експертизи та криміналістики».- Харків, 2008, 367 с.

2. Збірник тез доповідей науково – методичної конференції НГУ 12-13 травня 2011 року «Проблеми розробки галузевих стандартів вищої освіти нового покоління».- Дніпропетровськ, 2011, 195 с.

3. Россинская Е.Р., Усов А.И. Судебная комп'ютерно – техническая экспертиза.- М., 2001,

4. Баев О.Я. Основы криминалистики: Курс лекций.- М., 2001, 222 с.

5. Словарь основных терминов судебных экспертиз. – М., 1980, 160 с.

6. Сєдих К.В., Сєдих С.М., Гасій Ю.В. Деякі питання застосування психологічної експертизи в судовій практиці // Вісник Верховного Суду України. - 1999. - № 2, 40 с.

7. Усач Б. Ф та ін. Аудит і судово - бухгалтерська експертиза. – Львів, 1998

8. Камлик М.І. Судова бухгалтерія. – К., 2000

9. Бутырин А.Ю. Судебная строительно- техническая экспертиза (теоретические, методические и правовые основы). – М., 1998

10. Романов Н.С. Механизм дорожно- транспортного происшествия и методологические вопросы его анализа в судебной автотехнической экспертизе// Криминалистика и судебная экспертиза. – К.1998.- №37, 87-89 с.

МЕДІАЦІЯ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНИЙ СПОСІБ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ: ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Петросян Ані Мкртичівна

студентка юридичного факультету

ДВНЗ«Національний гірничий університет»

З переходом України до ринкових відносин та в світлі інтеграції України до європейської спільноти, постає питання запровадження альтернативних підходів до розв'язання конфліктів. Одним із таких підходів є медіація (англ. mediation - посередництво). Актуальність теми полягає в тому, що вирішення конфліктів у судах, державних установах та інших правоохоронних органах забирає багато часу і потребує чималих фінансових витрат. При цьому не завжди сторони приходять до логічного завершення певного конфлікту. Тільки несуть в процесі вирішення збитки та забруднюють свою ділову репутацію. Альтернативні способи вирішення цивільних спорів допомагають заощадити фінанси та зберегти свою репутацію, досягнувши позитивного консенсусу.

Дослідженням медіації в цивільному процесі займалися багато вчених, серед яких можна зазначити таких як: Н. Гайдук, С Васильєв, О. Белінська, Н. Бондаренко-Зелінська та ін.

Медіація (mediation) є одним з методів мирного вирішення спорів, що спрямований на узгодження позицій сторін спору за активної участі посередника (медіатора), обраного спільно сторонами спору. Метою медіації є не визначення того, хто правий, а знаходження компромісного рішення, що стане найкращим для обох сторін. Отже, медіація виходить за межі юридичної оболонки спору, що досліджують суди, і знаходить оптимальне рішення, з огляду на реальні інтереси сторін суперечки. Медіація докорінно відрізняється від судового процесу, де вердикт виносить суддя, а правила процедури встановлює публічна влада. У медіації немає вердиктів, а є взаємовигідні рішення, які знаходять сторони самостійно за гнучкими, не формалізованими